

مقابله با پولشویی در سیاست کیفری ایران

حسن نیکویی نژاد^۱، سید سجاد کاظمی^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده علوم انسانی، گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد همدان، همدان. ایران
^۲ استادیار، گروه حقوق جزا و جرم شناسی و عضو هیات علمی دانشگاه ملی ملایر، ایران

نویسنده مسئول:

سید سجاد کاظمی

چکیده

هدف از پژوهش حاضر مقابله با پولشویی در سیاست کیفری ایران می باشد. پدیده پولشویی دارای آثار زیان بار اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی می باشد. با توجه به متنوع بودن روش های کسب درآمد خلاف، شیوه های پولشویی نیز متنوع بوده و به عواملی همچون جرم، نوع سیستم اقتصادی و قوانین حاکم بر آن بستگی دارد. که برای مقابله با آن، سیاست کیفری ایران با وضع قوانینی، این نوع جرم را کنترل کند مثل قانون مجازات اسلامی، قانون اساسی، قانون تشدید مجازات مرتکبان جرم، قانون مبارزه با مواد مخدر و پولشویی. روش تحقیق توصیفی تحلیلی با فن کتابخانه ای می باشد.

کلمات کلیدی: چالش ها، مبانی پولشویی، سیاست کیفری.

۱- مقدمه

یکی از پدیده‌هایی که بشر از بدو تولد با آن همراه بوده و به اشکال گوناگون تجربه کرده است، جرم یا بزه می‌باشد. به همین علت است که دورکپیم، جامعه‌شناس معروف، آن را بهنجار (Normative) می‌داند. این پدیده به مرور زمان رشد و تکامل یافته و هر روز در چهره‌های جدیدی ظاهر شده است، به نحوی که ممکن است در طول زمان از لحاظ ماهیت تفاوت چندانی نکرده باشد، ولی از لحاظ نحوه ارتکاب یا تعداد مرتکبین دچار تحولاتی شده باشد که برای جامعه بسیار خطرناک‌تر از پیش جلوه کند. (جلالی فراهانی، ۱۳۸۷، ص ۲). لذا یکی از اهداف تشکیل حکومت اسلامی مبارزه با فساد و درآمدهای نامشروع دولت‌مردان و ثروت‌اندوزی آنان بوده است. پیروزی انقلاب اسلامی به رهبری بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران، امام خمینی (ره)، نیز با هدف مبارزه با فساد میسر شد. دولت‌های جامعه ملل از تصاحب درآمد نامشروع و غیرقانونی در رنج هستند و به همین دلیل قانون مبارزه با جرایم سازمان‌یافته فراملی را تدوین کرده‌اند. (شفیعی خورشیدی، ۱۳۹۳، ص ۳).

آنچه در اینجا مورد بررسی قرار می‌گیرد، چهره بسیار خطرناک‌تری از نوعی جرایم است که پیش از این نیز وجود داشته‌اند، یکی از این جرایم، جرم پولشویی می‌باشد از این رو محافل ملی و بین‌المللی مختلف برای مقابله با آن، تدابیری را اتخاذ کرده‌اند که از مهم‌ترین آنها، می‌توان به کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با جرایم سازمان‌یافته فراملی (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime) اشاره کرد. سازمان ملل متحد این کنوانسیون را با ابتکار عمل کشور ایتالیا در ۱۵ دسامبر ۲۰۰۰ در شهر پالمو یکی از کانون‌های این نوع تشکل‌های مجرمانه در جهان با حضور ۱۲۰ کشور، از جمله کشورمان، برگزار کرد و در نتیجه معاهده‌ای بین‌المللی در ۴۱ ماده و ۳ پروتکل ارائه شد و در ۱۵ نوامبر همان سال به تصویب کشورها رسید. طی این معاهده، از دول عضو خواسته شده ساز و کارهای کیفری و غیرکیفری مناسبی جهت مقابله با این جرایم پیش‌بینی کنند؛ (جلالی فراهانی، ۱۳۸۷، ص ۳).

بدیهی است آنچه که از برگزاری این‌گونه همایش‌های بین‌المللی، منطقه‌ای یا بین‌الدولی دنبال می‌شود، تحقق دو هدف عمده است: ۱- پیشگیری مؤثر از شکل‌گیری این جرایم؛ و ۲- مبارزه قاطع با آنها. (همان، ص ۲).

باید ذکر کرد که پولشویی روی دیگر سکه اقدامات بزهکارانه‌ای است که منشاء آن قاچاق مواد مخدر، قاچاق کالا و ارز، رانت‌خواری، اخاذی، آدم‌ربایی، اختلاس و ارتشاء، کلاهبرداری، فعالیت‌های خرابکارانه (تروریستی)، قمار، سرقت، قاچاق کالاهای عتیقه و آثار باستانی است که طی فرآیندی با هدف تغییر ظاهر عواید حاصل از اقدامات و فعالیت‌های غیرقانونی و فرار از پیگردهای قانونی و پنهان نگه‌داشتن منشأ پول یا دارایی، از آن به‌عنوان پولی پاک، قانونی و مشروع استفاده نموده و وارد چرخه اقتصادی می‌گردد. (شفیعی خورشیدی، ۱۳۹۳، ص ۳؛ خسروی، ۱۳۹۲، ص ۱۷۱).

عملیات پولشویی در سطح وسیع جامعه، اثرات نامطلوب و زیان‌باری بر اقتصاد کشورها و جامعه جهانی بر جای می‌گذارد که می‌توان به این موارد اشاره کرد: گسترش فعالیت‌های مجرمانه زیرزمینی در جامعه، اختلال در جمع‌آوری مالیات و تشویق فرار مالیاتی در جامعه، اختلال در بازارهای مالی، افزایش نرخ تورم، افزایش انحرافات اجتماعی، فاسد شدن ساختار حکومت و آسیب‌رسانی به اعتبار دولت‌ها و نهادهای اقتصادی کشور، رقابت‌پذیری ناسالم اقتصادی که موجب تضعیف بخش خصوصی و تعاونی می‌شود، تخریب بازارهای مالی، فرار سرمایه به صورت غیرقانونی، ورشکستگی بخش خصوصی، تخریب بنیان‌های تجارت خارجی، افزایش ریسک خصوصی‌سازی، مال‌اندوزی مجرمان و فعالان غیرقانونی، و کاهش بهره‌وری در بخش واقعی اقتصاد. (شفیعی خورشیدی، ۱۳۹۳، ص ۳؛ شیرکوند، ۱۳۸۲، ص ۲۲۸). پس بررسی و ارائه راه کارهای مقابله با پولشویی در حقوق ایران لازم و ضروری است. از این رو ما در این تحقیق سعی داریم که راه مقابله با پولشویی را در سیاست کیفری ایران مورد بررسی قرار دهیم تا بتوانیم راه کارهایی برای رفع و جبران این معضل اجتماعی ارائه بدهیم.

۲- مفهوم پولشویی

پولشویی یا تطهیر پول معادل فارسی اصطلاح انگلیسی موسوم به (Money Laundry) است. برخی از صاحب نظران معتقدند که با توجه مجرمانه و پلید بودن عملیات مورد نظر و متقابلاً بار مثبت ادبی تطهیر استعمال این لفظ در پدیده ی فوق چندان مناسب نمی باشد. چون تطهیر به معنای پاک کردن است و دارای بار مثبت ادبی است در حالی که پدیده ی مجرمانه باید به گونه ای تعبیر شود که این بار را نداشته باشد. (شمس ناتری، ۱۳۸۲، ص ۱۱۹؛ سلیمانی و عبداللهی، ۱۳۸۹، ص ۶۹).

مطابق ماده ۲ قانون مبارزه با پولشویی مصوب سال ۱۳۸۶ جرم پولشویی عبارت است از:

الف- تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد.

ب- تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آن با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده یا کمک به مرتکب به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نشود.

ج- اخفا یا پنهان کردن ماهیت واقعی، منشأ، منبع و محل، نقل و انتقال، جابجایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد.

با توجه به قواعد منطقی باید گفت: تعریف باید جامع و مانع اغیار باشد؛ ولی در تعریف فوق، قانون، تعریفی از جرم پولشویی ارائه نکرده است بلکه به بیان مصادیق و صور پولشویی اشاره کرده است.

به این خاطر، به سراغ تعاریف محققان از پولشویی می رویم:

عده ای فرموده اند: جرم پولشویی فرآیندی برای تبدیل درآمدهای نامشروع (ناشی از قاچاق کالا، مواد مخدر، کلاهبرداری و ...) به درآمدهای ظاهراً مشروع است. (کامرانلو، ۱۳۹۳).

برخی دیگر فرموده اند: پولشویی عبارتست از هر نوع عمل یا اقدام به عمل برای مخفی نمودن یا تغییر ظاهر هويت عواید نامشروع یا غیرقانونی به طوری که وانمود شود از منابع قانونی یا مشروع حاصل گردیده است. به عبارت دیگر پولشویی روی دیگر سکه اقدامات بزهکارانه‌ای است که منشأ آن قاچاق مواد مخدر، ساخت، تهیه و فروش مشروبات الکلی، قاچاق کالا و ارز، رانت‌خواری، اخاذی، آدم‌ربایی، دایرکردن مراکز فساد و فحشاء، اختلاس و ارتشاء، کلاهبرداری، فعالیت‌های خرابکارانه (تروریستی)، تقلب در امور مالی، ثروت و درآمدهای ناشی از فرار مالیاتی، منابع جاسوسی، گروه‌نگیری، قمار، سرقت، قاچاق کالاهای عتیقه و آثار باستانی است که طی فرآیندی با هدف تغییر ظاهر عواید حاصل از اقدامات و فعالیت‌های غیرقانونی و فرار از پیگردهای قانونی و پنهان نگه‌داشتن منشأ پول یا دارایی، از آن به‌عنوان پولی پاک، قانونی و مشروع استفاده نموده و وارد چرخه اقتصادی می‌گردد. (خسروی، ۱۳۹۲، ص ۱۷۱).

برخی دیگر فرموده اند: منظور از پولشویی - به عنوان یکی از جرایم کلان اقتصادی که در کنوانسیون مبارزه با فساد مالی ملل متحد نیز مورد اشاره قرار گرفته است - در یک بیان ساده مخفی کردن منبع اصلی اموال ناشی از جرم و تبدیل آنها به اموال پاک است، بطوری که یافتن منبع اصلی مال غیرممکن یا بسیار دشوار شود. به بیان دیگر پولشویی به مجموعه فعل و ترک فعل‌هایی اطلاق می‌شود که برای پنهان نگه داشتن ماهیت و منشأ نامشروع اموال حاصل از ارتکاب جرم انجام می‌شود تا این اموال ظاهر قانونی به خود گرفته و پاک و مشروع جلوه داده شوند. (جزایری، ۱۳۸۲، ص ۱۱۴؛ جلالی فراهانی، ۱۳۸۴، ص ۱۰).

برخی دیگر فرموده اند: هر عملی که موجب مخفی و تغییر ظاهر دادن عواید حاصل از جرم شود، به طور یکه این عواید جلو‌های قانونی و مشروع به خود بگیرند. (سلیمانی و عبداللهی، ۱۳۸۹، ص ۷۰).

کارل لوین در مقاله «بانک‌داری خصوصی و پولشویی» می‌نویسد: «تطهیر پول موقعی اتفاق می‌افتد که مجرمین سعی دارند که عواید ناشی از فعالیت‌های مجرمانه را به‌عنوان درآمدهای قانونی قلمداد نمایند».

برخی دیگر فرموده اند: پولشویی یا تطهیر پول یعنی این که اشخاص یا سازمان‌ها اقدامات و فعالیت‌های غیرقانونی را صحیح جلوه دهند و درآمدهای حاصل شده را دارای منشأ قانونی بدانند. به بیان دیگر، تولید پول از منابع غیرقانونی را پولشویی می‌گویند. (شفیعی خورشیدی، ۱۳۹۳، ص ۵).

و در جای دیگر فرموده اند: «هر عملی که به منظور مشروعیت بخشیدن به درآمدهای نامشروع یا موجه جلوه دادن وجوه یا اموال غیرقانونی صورت گیرد». (همان).

برخی دیگر فرموده اند: منظور از تطهیر مال، مخفی کردن منبع اصلی اموال ناشی از جرم و تبدیل آن‌ها به اموال پاک است، به طوری که یافتن منبع اصلی مال غیر ممکن یا بسیار دشوار گردد. (صادقی، ۱۳۷۷، ص ۳۳۲).

برخی دیگر فرموده اند: پولشویی عبارت است از کلیه عملیات اقتصادی که بر روی پول مشکوک انجام می‌گیرد تا به صورت قانونی درآید. (صحرائیان، ۱۳۸۱، ص ۸۲).

برخی از محققان در این مورد، سه تعریف ارائه کرده اند: تحصیل، تملک، نگه داری، تصرف یا استفاده از درآمدهای حاصل از جرم با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ی ارتکاب جرم به دست آمده باشد.

تبدیل، مبادله یا انتقال درآمدهای حاصل از جرم به منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آن با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده یا کمک به مرتکب به نحوی که مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نشود. اخفاء، پنهان یا کتمان کردن ماهیت واقعی منشأ، منبع، محل، نقل و انتقال، جابه جایی یا مالکیت درآمدهای حاصل از جرم که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ی جرم تحصیل شده است. (جزایری، ۱۳۸۲، ص ۶۳)

در بند ه ماده «۲» کنوانسیون ملل متحد برای مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی درباره عواید حاصل از جرم چنین مقرر می دارد: «... عبارت است از هرگونه مالی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم از طریق ارتکاب جرم ناشی شده یا تحصیل شده باشد».

سازمان بین المللی پلیس کیفری نیز این تعریف را ارائه کرده است: «پول شویی عبارت است از هر نوع عمل یا اقدام به عمل برای مخفی کردن یا تغییر ظاهر هویت عواید نامشروع به طوری که وانمود شود از منابع قانونی سرچشمه گرفته اند».

از تعاریف ارائه شده، می توان پولشویی را به زبان ساده، چنین تعریف کرد: به دست آوردن پول ناشی از درآمدهای نامشروع و تمارض به قانونی بودن این درآمدها.

ویژگی های جرم پول شویی

جرم پولشویی دارای ویژگی های زیادی است که در ذیل به مهمترین آنها اشاره می نمایم: (ر.ب: تذهیبی، ۱۳۸۴، ص ۳۴؛ شایگان، ۱۳۸۹، ص ۱۷۶؛ شهرودباری و مقیمی، ۱۳۹۰، ص ۸۱؛ چوبینه، ۱۳۸۸).

اول این که، جرمی ثانویه است؛ زیرا برای ارتکاب آن باید جرمی دیگر صورت گرفته باشد. طبیعت ثانویه جرم پول شویی باعث شده تا وجدان عمومی جامعه به نسبت ارتکاب جرایم دیگر برانگیخته نشود. (موسوی، ۱۳۹۰، ص ۲۱۲).

دوم این که، جرمی سازمان یافته است، به دلیل این که در این جرم، مسئولین امر با سازمان مجهزی روبرو هستند که از رده های مختلفی تشکیل شده و با دستگیری یکی از آنها بقیه گروه به کار خود ادامه می دهند، برخلاف جرایمی که توسط یک فرد انجام می شود و با دستگیری فرد مذکور قضیه فیصله می یابد.

سوم این که، جرمی فراملی است. جرم پول شویی در یک محدوده جغرافیایی خاص صورت نمی گیرد و همین گستردگی موجب تطهیر جلوه دادن پول های کثیف است.

چهارم این که، جرم فرهیختگان است؛ زیرا برای تمیز جلوه دادن آن از افراد متخصص؛ مثل حسابداران، وکلا و کارمندان بانک استفاده می شود.

۳- مراحل پولشویی

غالبا در فرآیند پولشویی سه مرحله از هم تفکیک شده اند: جایگذاری (placement)، لایه چینی (layering) و یکپارچه سازی (integration).

طی این سه مرحله، نخست تزریق عواید حاصل از فعالیت های مجرمانه به شبکه مالی رسمی انجام می شود، سپس نقل و انتقال وجوه مزبور برای مبهم ساختن منشأ غیرقانونی آن محقق می شود و بالاخره، به کارگیری وجوه و منابع فوق برای تحصیل و خریداری اموال مشروع و دادن پوشش مشروع به دارایی های موجود به عنوان آخرین گام پولشویی شکل می گیرد. (ر.ب: جزایری، ۱۳۸۲، ص ۱۱۴؛ جلالی فراهانی، ۱۳۸۴، ص ۱۰).

برخی محققین گفته اند: پولشویی معمولاً دارای سه مرحله است. (سلیمانی و عبداللهی، ۱۳۸۹، ص ۶۸؛ معصومی، ۱۳۸۱، ص ۱۵۹).

۱- مرحله ی استقرار یا مکان یابی. ۲- مرحله ی تبدیل یا لایه سازی. ۳- مرحله ی ادغام یا یک پارچه سازی. در مرحله ی استقرار وجوه حاصله، وارد سیستم مالی می شود و یا به خارج از کشور انتقال می یابد تا در دسترس نباشد و امکان کشف از بین برود و سپس در فرصت های بعدی، آنها را به اموال دیگری مثل چک های مسافرتی، حوالجات و غیره تبدیل کنند. (ر.ب: سلیمی، ۱۳۸۲، ص ۷۶؛ شایگان، ۱۳۸۹، ص ۱۶۸؛ اصلانی، ۱۳۸۲، ص ۲۹۶).

این مرحله از دیدگاه پولشویان خطرناکترین مرحله است؛ زیرا امکان کشف و ردیابی در این مرحله بسیار زیاد است. (بوریکان، ۱۳۷۲، ص ۳۲۵).

به مرحله ی لایه سازی، مرحله ی جذب هم گفته می شود. در این مرحله، سعی می شود با ایجاد معاملات بانکی مختلف یا نقل و انتقالات مالی، هویت واقعی و اصلی اموال، پنهان و مخفی شود.

آخرین مرحله ی فرآیند پولشویی ادغام یا یک پارچه سازی است. در این مرحله درآمد و عواید غیرقانونی در سیستم مالی مشروع، ادغام می شود و ظاهری همچون دیگر اموال مشروع به خود می گیرد. به عبارت دیگر، این مرحله مشتمل بر دادن جلوه ای مشروع و قانونی به ثروت و پول های با منشأ نامشروع است.

برخی محققین مراحل پولشویی را این طور بیان کرده اند: (تذهیبی، ۱۳۸۴)

۱- جاگذاری: پول های نقد در سیستم مالی در ابعاد کوچکی جای گذاری شده و یا به خارج از کشور قاچاق می شود، که هدف از این عمل آن است که پول نقد را از محل به دست آوردنش دور نموده و آن را به صورت دارایی های دیگر؛ مثل تراول چک درآورند.

۲- خواباندن: از طریق ایجاد مراحل پیچیده که به موجب مبادلات مالی ایجاد می شود و منشأ پول شناخته نخواهد شد.

۳- ادغام: در این مرحله پول تمیز شده با اقتصاد ادغام می شود، به طوری که به نظر می رسد از راه مشروع و قانونی به دست آمده است.

با ذکر یک مثال به روشن شدن مطلب کمک می کنیم:

در مرحله جاگذاری پول نقد حاصل، که از فعالیت نامشروع برای خرید ملک به کار می رود، مرحله خواباندن ملک فروخته می شود و تبدیل به ملک می شود و مرحله سوم درآمد حاصل به نظر تمیز است و به عنوان وجه حاصل از فروش کالا در لیست مالی ادغام می گردد.

۴- پولشویی از منظر سیاست فقهی

درآمد مشروع از نظر اسلام یعنی درآمدی که از طرفی محصول فعالیت شخص باشد یا لاقبل جنبه استثمار نداشته باشد، و از طرف دیگر از لحاظ مصرف، قابلیت مصرف شدن، مشروع و مفید داشته باشد به عبارت دیگر هدف، منافع اجتماع باشد نه پرکردن جیب شخص. از این رو فقها با تبعیت از آیات و روایات، برخی اکتسابات را حرام و جرم تلقی کرده اند. یکی از این آیات، آیه ی ۲۹ سوره ی نساء است که آمده است: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ».

ای کسانی که ایمان آورده اید! اموال یکدیگر را به باطل (و از طرق نامشروع) نخورید مگر اینکه تجارتي با رضایت شما انجام گیرد. اصل «حرمت خوردن مال از راه باطل»، برگرفته از این آیه قرآنی است. لذا برای فهم آیه، نظرات چند مفسر را در مورد این آیه ذکر می نمایم:

طباطبایی در تفسیر این آیه فرموده است: «منظور از اکل گرفتن یا مطلق تصرفات است و استعمال آن در این معنی به طور مجاز به مناسبت این است که خوردن مقدم ترین و نزدیکترین افعال طبیعی انسان می باشد» «دو معنای باطل مقابل معنای حق می باشد» «و از کلمه بینکم در این آیه استفاده می شود که تمامی اموال به همگی مردم تعلق دارد و هرگونه تصرفی که برخلاف قوانین باشد ناحق و باطل خواهد بود». (طباطبایی، ۱۳۷۵، ج ۲، ص ۶۷).

عده ای گفته اند: مقصود از خوردن اموال، سایر تصرفات است و منظور از باطل هر چیزی است که شرع آن را مباح ندانسته است، مانند ربا، قمار، خیانت، ظلم و سرقت. (طبرسی، ۱۴۱۳، ج ۱، صص ۵۸۷-۵۸۸؛ قمی، ۱۴۰۴، ج ۱، ص ۱۳۶).

در مجمع البیان از امام باقر(ع) نقل شده است که مقصود از باطل، ربا، قمار، کم فروشی و تعدی به اموال مردم است. (طبرسی، ۱۴۱۲، ج ۳، ص ۳۷؛ عیاشی، ۱۴۱۴، ج ۱، ص ۲۳۶، ح ۱۰۳).

عده ای دیگر فرموده اند: هرگونه تصرف در مال دیگری که بدون حق و بدون یک مجوز منطقی و عقلانی بوده باشد، ممنوع شناخته شده و همه را تحت عنوان باطل که مفهوم وسیعی دارد قرار داده است. (مکارم شیرازی، ۱۳۸۷، ج ۳، صص ۴۴۹-۴۵۰).

عده ای دیگر فرموده اند: مالکیت فردی محترم است و تصرف در اموال دیگران، جز از راه معاملات صحیح و براساس رضایت، حرام است. جامعه، دارای روح واحد و سرنوشت مشترک. اموال دیگران را همچون اموال خودتان محترم بدانید. هر نوع تصرفی که بر مبنای «حق» نباشد، ممنوع است. (قرآنی، ۱۳۸۷، ج ۲، صص ۲۷۴-۲۷۵).

عده ای دیگر می فرمایند: اکل مال به باطل آنست که بدون رضای شخص و یا با طریقی که قانون اسلام حرام دانسته از او گرفته شود مثل قمار و قیمت مشروب و غیره. (قرشی، ۱۳۷۷، ج ۱، ص ۳۴۶).

برخی از محققین فرموده: موارد ذیل را می توان از مصادیق اکل مال به باطل دانست:

غصب، سرقت، عقود فاسد، ربا، غبن، انفاق مال در راه های حرام، اسراف، اکل مال یتیم، احتکار، دلالی در امور حرام، غش در معامله و انواع قمار و میسر. با توجه به اینکه مصادیق باطل متعدد می باشد آیه ی کریمه از این جهت مجمل بوده و تعیین مصداق مورد نظر از آیه، احتیاج به بیان پیامبر(ص) و ائمه اطهار علیه السلام دارد. و تعبیر به اکل (خوردن) در آیه، کنایه از هر

گونه تصرف است خواه به صورت خوردن باشد یا پوشیدن، سکونت و هر نوع مصرف دیگر و این تعبیر در زبان فارسی هم رایج است. (لطفی، ۱۳۸۱، ج ۱، ص ۳۲).

یکی دیگر از آیاتی که در مورد اکل به باطل است و این امر را حرام می داند؛ آیه ذیل است:
قرآن کریم می فرماید: «سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكْأَلُونَ لِمَسْحَتِ». (مائده، ۴۲). «آنان جاسوسان دروغگو و خوردگان مال حرام هستند».

در منابع اسلامی، در بسیاری از موارد، تعبیر «اکل سحت»، مرادف با «خوردن مال از راه باطل» به کار رفته است. بر کارهایی چون رشوه، قمار، غصب و نیز درآمدهایی که از راه جادوگری، خوش گذرانی، و خرید و فروش چیزهای نجس، مردار، شراب و مانند آنها به دست آید، «اکل سحت» گفته شده است.

با توجه به نظرات علما، می توان گفت: سیاست کیفری اسلام هر گونه خوردن اموال دیگران را به صورت ناروا را حرام و باطل تلقی کرده است. و با توجه به تعاریفی که از پولشویی ارائه شد پولشویی نیز یکی از مصادیق اکل به باطل است.

۵- مقابله با پولشویی در فقه

در فقه امامیه مجازات شخص تحت هر قالبی، از حدود و دیات و قصاص گرفته تا تعزیر یا حتی کمترین تعرضی مثل اعتراض یا امر و نهی یک شخص، باید مستند به تشریح الهی و حاکی از اراده خداوند باشد. لذا در سیاست کیفری اسلام در بخش مهمی از جرایم مستوجب تعزیر و قصاص حتی در صورت تحقق جرم، مجازات امری بایسته و حتمی نیست و مبتنی بر مصالح و مفاسدی است که حاکم شرعی تشخیص می دهد. (جمعی از مولفان، ۱۳۹۰، ج ۵۴، ص ۱۰۲).

تعزیرات، به خصوص در عصر و زمان ما جایگاه ویژه خود را دارد، تا آنجا که می توان گفت بدون اجرای این نوع از مجازاتها، عمل کردن به قوانین الهی و رسیدن به جامعه سالم، و ایجاد امنیت امکان پذیر نمی باشد، زیرا همانگونه که در اطراف خود می بینیم و شاهد هستیم، جرائم و بزهکاری ها بر اثر عوامل مختلفی فزونی یافته و روز به روز شاهد افزایش آن می باشیم. آمارها نشان می دهد که هم انواع گناهان گسترده تر شده، و جرائم نو و تازه ای بروز نموده و هم مبتلایان به آن فزونیتر گشته اند! در حالی که در قوانین اسلامی، تنها برای ده جرم مجازات خاصی پیش بینی شده که از آن به حدود اسلامی تعبیر می شود:

۱- اعمال منافی عفت (حدّ زنا). ۲- همجنس گرایی در مردان (حدّ لواط). ۳- همجنس گرایی در زنان (حدّ مساحقه). ۴- واسطه گری در اعمال منافی عفت (حدّ قیادت). ۵- نسبت زنا و لواط دادن (حدّ کذف). ۶- تغییر دین و آیین (حدّ ارتداد) و آنچه ملحق به آن است. ۷- شرابخواری (حدّ مسکر). ۸- دزدی (حدّ سرقت). ۹- ایجاد ناامنی وسیع در جامعه (حدّ محارب). ۱۰- جادوگری (حدّ ساحر)

اما سایر جرمها، که بسیار بیشتر از حدود فوق است، و آلودگان به آن فراوانند، مجازات معینی نداشته و مشمول احکام تعزیرات می باشد.

این امر مورد اتفاق فقهاء عظام است که تعزیر در معصیتی جاری می شود که حد یا کفارهای در آن جعل نشده است، اعم از اینکه معصیت نسبت به خداوند باشد یا مربوط به حقوق انسانی. (شیخ طوسی، ۱۳۸۷، ج ۸، ص ۶۹؛ محقق حلی، ۱۴۱۷، ج ۱، ص ۲۲۱؛ خویی، ۱۴۱۶، ص ۵۵).

پس سیاست کیفری فقه امامیه در مورد پولشویی را می توان در حد و تعزیر خلاصه کرد. در جایی که شخص مجرم مرتکب جرمی که حد برای آن مشخص شده است شود به آن حد محکوم می شود. ولی عمده جرائم پولشویی داخل در مجازات تعزیر می شوند.

منشا جرایمی که در پولشویی می توان اشاره کرد، عبارت است از: قاچاق مواد مخدر، ساخت، تهیه و فروش مشروبات الکلی، قاچاق کالا و ارز، رانت خواری، اخاذی، آدم ربایی، دائر کردن مراکز فساد و فحشاء، اختلاس و ارتشاء، کلاهبرداری، فعالیت های خرابکارانه (تروریستی)، تقلب در امور مالی، ثروت و درآمدهای ناشی از فرار مالیاتی، منابع جاسوسی، گروگانگیری، قمار، سرقت، قاچاق کالاهای عتیقه و آثار باستانی است. (خسروی، ۱۳۹۲، ص ۱۷۱).

در سیاست کیفری فقه امامیه برای تعزیر ویژگی هایی تدابیر دیده اند:

فقهای بر این عقیده اند که: اگر کسی مرتکب فعل حرامی شود که مستوجب حد یا قصاص و یا کفاره نباشد، بر حاکم است که او را به مقداری که از تکرار منع کند، تعزیر کند. (جزیری، ۱۴۱۹، ج ۵، ص ۴۹۷؛ خمینی، ۱۴۱۰، ج ۲، ص ۴۸۲؛ زحیلی، ۱۴۰۱، ج ۶، ص ۲۰؛ مراغی، ۱۴۱۷، ج ۲، ص ۲۷). و این تعزیر باید کمتر از حد باشد.

با توجه به موارد ذیل می توان گفت: کسی که مرتکب پولشویی و مصادیق آن شود، سیاست کیفری اسلام بر آن است که آن فرد مجرم توسط حاکم به تعزیر محکوم شود.

۶- مقابله با پولشویی در حقوق ایران

از آنجا که عملیات پولشویی در سطح وسیع جامعه، اثرات نامطلوب و زیان‌باری بر اقتصاد کشورها و جامعه جهانی بر جای می‌گذارد که می‌توان به این موارد اشاره کرد: (شایگان، ۱۳۸۹، ص ۱۶۳) گسترش فعالیت‌های مجرمانه زیرزمینی در جامعه، اخلاص در جمع‌آوری مالیات و تشویق فرار مالیاتی در جامعه، اختلال در بازارهای مالی، افزایش نرخ تورم، افزایش انحرافات اجتماعی، فاسد شدن ساختار حکومت و آسیب‌رسانی به اعتبار دولت‌ها و نهادهای اقتصادی کشور، رقابت‌پذیری ناسالم اقتصادی که موجب تضعیف بخش خصوصی و تعاونی می‌شود، تخریب بازارهای مالی، فرار سرمایه به صورت غیرقانونی، ورشکستگی بخش خصوصی، تخریب بنیان‌های تجارت خارجی، افزایش ریسک خصوصی‌سازی، مال‌اندوزی مجرمان و فعالان غیرقانونی، و کاهش بهره‌وری در بخش واقعی اقتصاد. پولشویی سلامت اقتصادی و اجتماعی کشور را تهدید می‌کند و به توسعه دامنه فساد اقتصادی و تخریب نهادهای مالی منجر می‌شود و سرمایه‌گذاری‌های مولد و عام‌المنفعه را از مسیر خود خارج می‌کند، بازار غیررسمی را توسعه می‌بخشد و عدم تعادل بازارهای مسکن، بورس، پول و غیره را به دنبال دارد. آثار سوء پولشویی بر اقتصاد کشور بسیار حادث‌تر از آن است که بتوان ریشه‌های آن را صرفاً در خارج از کشور جست. می‌توان با رفع از موانع ساختاری این پدیده نامیمون را زدود یا دست کم کاهش داد. (ر.ب: هادیان، ۱۳۸۲، ص ۱۴۳؛ شفیع‌ی خورشیدی، ۱۳۹۳، ص ۷؛ خسروی، ۱۳۹۲، ص ۱۷۲؛ باقرزاده، ۱۳۸۲، ص ۲۳۷؛ محمودی، ۱۳۸۲، ص ۱۵۹). لذا جامعه جهانی و به تبع آن، نظام ایران برای مقابله با پولشویی تصمیماتی را اتخاذ کرده اند تا زمینه را برای از بین بردن پولشویی ایجاد کنند.

از این رو حقوق ایران برای مقابله با این پدیده ی شوم، ضوابطی را در نظر گرفته است. که در ذیل مورد بررسی قرار خواهند گرفت:

در کشور ما قبل از تصویب قانون مبارزه با پولشویی، برخی از قوانین به موضوع اموال نامشروع و مجازات مربوطه پرداخته بودند که از این قبیل می‌توان قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۶۷، قانون مجازات اخلاصگران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹، قانون ممنوعیت اخذ پورسانت در معاملات خارجی مصوب ۱۳۷۲ و قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ را نام برد. لیکن با تصویب قانون مبارزه با پولشویی، این پدیده نوپیدا، در سال ۱۳۸۶ به عنوان جرمی مستقل با مجازاتی مشخص شناخته شد. (صادقلو و دانشجو، ۱۳۹۵، ص ۶۰).

در ذیل به برخی از این قوانین می‌پردازیم:

الف- قانون اساسی

نویسندگان قانون اساسی در سال ۱۳۵۸ اصل «۴۹» را تدوین کردند. در راستای اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی، قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۶۳/۵/۱۷ به تصویب قانون‌گذار عادی رسیده است. نحوه اجرای اصل «۴۹» قانون اساسی عمدتاً به منظور مبارزه با فساد تدوین شد. برای مثال، ماده «۸» این قانون چنین مقرر می‌کند: «دادگاه پس از احراز نامشروع بودن اموال و دارایی اشخاص حقیقی و یا حقوقی در صورتی که مقدار آن معلوم باشد، چنانچه صاحب آن مشخص است باید به صاحب مال رد شود، ولی اگر صاحب آن مشخص نیست، در اختیار ولی امر قرار دهد. و اگر مقدار آن معلوم نباشد، چنانچه صاحب آن مشخص است باید با صاحب مال مصالحه نماید ولی اگر صاحب آن مشخص نیست باید خمس مال را در اختیار ولی امر قرار داد».

قانون اساسی در اصل «۴۹» چنین مقرر کرده است: «... ثروت‌های ناشی از ربا، غصب، رشوه، اختلاس، سرقت، قمار، سوءاستفاده از مقاطعه‌کاری‌ها و معاملات دولتی، و فروش زمین‌های موات و مباحات اصلی، دایر کردن اماکن فساد و سایر موارد غیرمشروع را گرفته و به صاحب حق رد کند و در صورت معلوم نبودن او به بیت‌المال بدهد. این حکم باید رسیدگی و تحقیق و پس از ثبوت شرعی بوسیله دولت اجرا شود» (شفیع‌ی خورشیدی، ۱۳۹۳، ص ۵).

ب- قانون پیشگیری از وقوع جرم

تصویب قانون پیشگیری از وقوع جرم در تاریخ ۱۳۹۴/۶/۲۱ را می‌توان جدیدترین اقدام دولت ایران در راستای مبارزه با پولشویی دانست. هدف از تصویب این قانون، پیش‌بینی، شناسایی و ارزیابی خطر وقوع جرم و اتخاذ تدابیر و اقدامات لازم برای از میان بردن یا کاهش آن بوده است. مطابق قانون موصوف، شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم تشکیل گردیده است که از وظایف آن می‌توان اتخاذ تدابیر مناسب برای هماهنگی و توسعه همکاری بین دستگاه‌های مسؤول در امر پیشگیری، تعیین راهبردها، سیاست‌های اجرایی و برنامه‌های ملی پیشگیری از وقوع جرم، بررسی و اتخاذ تصمیم جهت شناسایی سیاست‌های اجرایی و برنامه‌های ملی پیشگیری از وقوع جرم، بررسی و اتخاذ تصمیم جهت شناسایی پیشگیری سنجش و پیگیری عملکرد نهادهای

مسئول در این زمینه و اتخاذ سیاست های مورد نیاز در جهت حمایت از بزه دیدگان و محکومان و خانواده آنان و اصلاح و جامعه پذیری محکومان و برخورداری آنان از زندگی شرافتمندانه اشاره نمود. (صادق‌لو و دانشجو، ۱۳۹۵، ص ۶۱).

قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا و اختلاس و کلاهبرداری

ماده «۲» قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۴/۶/۲۸ مجلس شورای اسلامی و ۱۳۶۷/۹/۱۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام چنین مقرر می‌کند: «هرکس به نحوی از انحاء... یا به‌طور کلی مالی یا وجهی تحصیل کند که طریق تحصیل آن فاقد مشروعیت قانونی بوده است، مجرم محسوب و به رد اصل مال و مجازات حبس یا جریمه نقدی دو برابر مال بدست آمده محکوم خواهد شد». (شفیعی خورشیدی، ۱۳۹۳، ص ۸).

قانون مبارزه با مواد مخدر

بالاترین حجم پولشویی در ایران و سایر کشورها مربوط به قاچاق مواد مخدر است، به گونه ای که اگر قاچاق مواد مخدر ریشه کن شود، فرآیند پولشویی از بین رفته و یا بسیار ناچیز خواهد شد. در این راستا قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر و الحاق موادی به آن در تاریخ ۱۳۸۹/۸/۲۸ از سوی مجمع تشخیص مصلحت نظام تصویب و لازم الاجراء گردید. از ویژگی هایی که قانون حاضر را نسبت به قانون قدیم (۱۳۷۶) متمایز می نماید، تشکیل ستادی به منظور پیشگیری از اعتیاد و مبارزه با قاچاق مواد مخدر به ریاست رئیس جمهور بوده که کلیه عملیات اجرایی و قضائی و برنامه های پیشگیری و آموزش عمومی و تبلیغ علیه مواد مخدر در این ستاد متمرکز می باشد. (صادق‌لو و دانشجو، ۱۳۹۵، ص ۵۹).

در ماده «۲۸» قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر و الحاق موادی به آن مصوب ۱۳۷۶/۸/۱۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام با اصلاحات بعدی آن، چنین بیان می‌کند: «کلیه اموالی که از راه قاچاق مواد مخدر تحصیل شده و نیز اموال متهمان فراری موضوع این قانون در صورت وجود ادله کافی برای مصادره به نفع دولت ضبط و مشمول اصل «۵۳» قانون اساسی در خصوص اموال دولتی نیست».

ج- قانون مبارزه با پول شویی

قانون مبارزه با پول شویی در تاریخ ۱۳۸۶/۱۱/۲ از سوی مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده است. مواد «۵» و «۶» این قانون چنین مقرر می‌کند:

ماده ۵: «کلیه اشخاص حقوقی از جمله بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری، بیمه‌ها، بیمه مرکزی، صندوق قرض الحسنه، بنیادها و مؤسسات خیریه و شهرداری‌ها مکلفند آیین‌نامه‌های مصوب هیأت وزیران در اجرای این قانون را به مورد اجرا بگذارند».

ماده ۶: «دفتر اسناد رسمی، وکلای دادگستری، حسابرسان، حسابداران، کارشناسان رسمی دادگستری و بازرسان قانونی مکلفند اطلاعات مورد نیاز در اجرای این قانون را که هیأت وزیران مصوب می‌کند به درخواست شورای عالی مبارزه با پول شویی ارائه نمایند». (شفیعی خورشیدی، ۱۳۹۳، ص ۸).

آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی در سال ۱۳۸۸ در ۴۹ ماده به تصویب رسید که در آن بر شناسایی کامل افراد اعم از ارباب رجوع (حقیقی یا حقوقی)، ارسال گزارش‌های الزام آور و نگهداری سوابق و اطلاعات افراد و آموزش کارکنان در آن مورد تاکید قرار گرفته است. این موضوع بیانگر اهمیت و جایگاه والای نظارت در مسایل مالی است. (صادق‌لو و دانشجو، ۱۳۹۵، ص ۵۷).

مقررات پیش‌گیری از پول شویی در مؤسسات مالی

به دلیل خلاء قانونی و تداوم فعالیت‌های غیرقانونی ثروت‌اندوزان، دولت در تاریخ ۱۳۸۱/۷/۶ لایحه «مبارزه با پول شویی» را تدوین و به مجلس شورای اسلامی تقدیم کرد. لیکن به علت طولانی شدن سیر قانون‌گذاری «مقررات پیش‌گیری از پول شویی در مؤسسات مالی» در تاریخ ۱۳۸۱/۸/۱۸ توسط شورای پول و اعتبار تدوین و تصویب و به مراکز مجری ابلاغ شد. این مقررات برای مراجع و نهادها تکالیفی مقرر کرده است.

ماده «۱» از فصل اول این مقررات به تعاریف پول شویی، عملیات بانکی، مؤسسات مالی و عملیات مشکوک پرداخته است. در این جا صرفاً به عملیات مشکوک اشاره می‌شود. منظور از عملیات مشکوک، معاملات و عملیاتی است که اشخاص با در دست داشتن اطلاعات و یا دلایل منطقی ظن پیدا کنند که این عملیات و معاملات به منظور پول شویی انجام می‌شود.

ماده ۷ کنوانسیون پالمو نسبت به تدابیر مبارزه با پول شویی چنین مقرر می‌کند: هر یک از دولت‌های عضو:

الف- در حیطه اختیارات خود و به منظور جلوگیری و شناسایی کلیه اشکال پول شویی، یک نظام جامع نظارتی و اداری داخلی برای بانکها و مؤسسات مالی غیربانکی، و در صورت اقتضا سایر دستگاه‌هایی که به طور خاص در معرض پول شویی هستند، ایجاد خواهند کرد. این نظام بر ضرورت شناسایی مشتری، حفظ سوابق و گزارش معاملات مشکوک تأکید خواهد داشت.

ب- بدون اینکه خدشه‌ای به مواد ۱۸ و ۲۷ این کنوانسیون وارد آید، تضمین خواهند نمود که دستگاه‌های اجرایی، اداری، انتظامی و سایر دستگاه‌هایی که در امر مبارزه با پول‌شویی فعالیت دارند (از جمله مراجع قضایی در مواردی که بر اساس قوانین داخلی مناسب باشد) امکان هم‌کاری و مبادله اطلاعات در سطوح‌های ملی و بین‌المللی تحت شرایطی که قوانین داخلی تجویز می‌کنند را خواهند داشت و بدین منظور ایجاد «واحد اطلاعات مالی» به عنوان مرکز ملی برای گردآوری، تحلیل و انتشار اطلاعات درخصوص موارد پول‌شویی احتمالی را مورد بررسی قرار خواهند داد. (شفیعی خورشیدی، ۱۳۹۳، ص ۸).

با توجه به اینکه سیستم مالی و بانک‌ها در خط مقدم سوء استفاده توسط پول‌شویان هستند، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در این خصوص بخشنامه‌هایی برای سیستم بانکی تهیه نموده که با الهام از مقررات کمیته بانک‌ها در مورد شناسایی مشتری، روش افتتاح حساب برای مشتریان و عدم ارائه خدمات با مشتریان مشکوک و خودداری از انجام عملیات مشکوک اشاره دارد. (تذهیبی، ۱۳۸۴، ص ۷).

همچنین تصویب‌کنندگان مقررات پیش‌گیری از پول‌شویی در مؤسسات مالی در مواد ۲، ۳ و ۵ تکالیفی را برای اقدام مراجع نظارتی و عملیات مالی مقرر کرده‌اند که از وظایف ذاتی بانک‌ها و مؤسسات مالی هستند. این مراجع موظف‌اند اقداماتی از قبیل جمع‌آوری اطلاعات، ارائه پیشنهاد، اجرای قانون و هماهنگی لازم با مراکز قانونی را به‌عمل می‌آورند و در صورت لزوم پس از بررسی مراتب را به مراجع تصمیم‌گیری کیفری یا غیرکیفری اعلام کنند.

ماده «۲» مقررات پیش‌گیری از پول‌شویی در مؤسسات مالی چنین مقرر می‌کند: «مؤسسات مالی مکلفند بر کلیه عملیات و معاملات مشتریان خود با هدف شناسایی عملیات مشکوک نظارت مستمر داشته باشند».

ماده «۳» نیز چنین بیان می‌کند: «مؤسسات مالی مکلفند نسبت به احراز کامل هویت کلیه مشتریان خود اقدام نمایند».

۱- جمع‌آوری و کسب اخبار و اطلاعات مرتبط و تجزیه و تحلیل و طبقه‌بندی فنی و تخصصی آن‌ها در مواردی که قرینه‌ای بر تخلف وجود دارد طبق مقررات.

۲- تهیه آیین‌نامه‌های لازم درخصوص اجرای قانون و پیشنهاد آن‌ها به هیأت وزیران.

۳- هماهنگ کردن دستگاه‌های ذی‌ربط و پی‌گیری اجرای کامل قانون در کشور.

۴- ارزیابی گزارش‌های دریافت شده و ارسال آن‌ها به قوه قضاییه در مواردی که به احتمال قوی صحت دارد یا از اهمیت برخوردار است.

۵- تبادل تجارب و اطلاعات با سازمان‌های مشابه در سایر کشورها در چارچوب مفاد ماده «۱۱».

تبصره ۱- دبیرخانه شورای عالی در وزارت امور اقتصادی و دارایی مستقر خواهد بود.

تبصره ۲- ساختار و تشکیلات اجرایی شورا متناسب با وظایف قانونی آن با پیشنهاد شورا به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۳- کلیه آیین‌نامه‌های اجرایی شورای فوق‌الذکر پس از تصویب هیأت وزیران برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی ذی‌ربط لازم‌الاجرا خواهد بود. متخلف از این امر به تشخیص مراجع اداری و قضایی حسب مورد به دو تا پنج سال انفصال از خدمات مربوطه محکوم خواهد شد. (شفیعی خورشیدی، ۱۳۹۳، ص ۱۰).

قانون‌گذار در قانون مبارزه با پول‌شویی یک نهاد جمع‌آوری، تحلیل و بررسی اخبار، به نام «شورای عالی مبارزه با پول‌شویی» تشکیل داده که وظایف آن وفق قانون بیان شده است. می‌توان گفت یکی از وظایف اصلی آن نظارت و جمع‌آوری اخبار و بررسی آن‌ها است. وظیفه دیگر این شورا تشخیص جرم است. به نظر می‌رسد بر قانون‌گذار این اشکال وارد است که تشخیص بزه یا عدم بزه از وظایف ذاتی دستگاه قضایی بوده و هست؛ در حالی که خود این دستگاه در شورای مذکور جایگاهی ندارد. از سوی دیگر، این شورا از حدود و اختیار اداری خارج شده و رسیدگی آن جنبه قضایی پیدا کرده است. شورای عالی مبارزه با پول‌شویی در امر پیش‌گیری از وقوع جرم پول‌شویی فعالیت دارد. با این وجود، کمیته‌هایی هم در بانک‌ها و مؤسسات مالی تشکیل خواهد شد. (کامرانلو، ۱۳۹۳).

در ماده ۹ مقررات پیش‌گیری از پول‌شویی در مؤسسات مالی مصوب ۱۳۸۱/۸/۱۸ شورای پول و اعتبار چنین مقرر کرده است:

الف- «بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است یکی از واحدهای سازمانی خود را مسؤول امور مربوط به این مقررات نموده و یک کمیته تخصصی ویژه از نظر یکی از اعضای هیأت عامل به این منظور تشکیل دهد.

ب- ترکیب اعضای کمیته به پیشنهاد عضو هیأت عامل ذی‌ربط و تصویب هیأت عامل تعیین می‌شود.

ماده «۵» نیز چنین مقرر کرده است: «چنانچه متقاضی به نمایندگی از طرف شخصی یا اشخاص دیگر تقاضای انجام عملیات بانکی نماید، در این صورت احراز هویت فرد اصلی علاوه بر نماینده ضروری است».

مؤسسات مالی برای افتتاح حساب مشتریان مکلفند به طور کامل احراز هویت کنند و بر عملیات مالی نظارت داشته باشند و هر یک از مؤسسات مالی مکلفند یکی از اعضای هیأت مدیره یا هیأت عامل یا یکی از مدیران اجرایی ارشد را با تصویب هیأت مدیره

به عنوان مسؤول امور مربوط به پول شویی به بانک مرکزی معرفی کند. بانک نیز مکلف است کمیته‌ای تخصصی به این منظور تشکیل دهد. هدف از این اقدام پیش‌گیری از عملیات مشکوک است. اگر مراقبت و نظارت به نحو مطلوب صورت گیرد، صاحبان حساب قادر به عملیات مشکوک نخواهند بود.

هر یک از اشخاص حقیقی و حقوقی که قادر به انجام وظیفه نباشد یا این‌که طبق قانون عمل نکنند و از آن استنکاف ورزند، مشمول تبصره «۳» ماده «۴» قانون مبارزه با پول شویی خواهد بود و برای این امر ضمانت اجرایی انتظامی، اداری و کیفری در نظر گرفته شده است. (شفیعی خورشیدی، ۱۳۹۳، ص ۱۲).

د- قانون مجازات اسلامی

به دلیل اهمیت موضوع مبارزه با جرم پولشویی، قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱۱ نیز در ماده ۳۶ خود به الزام انتشار حکم محکومیت قطعی مرتکبین جرم پولشویی که میزان مال موضوع آن یک میلیارد ریال یا بیش از آن باشد، در رسانه ملی یا یکی از روزنامه های کثیرالانتشار اشاره نموده است، چراکه انتشار حکم محکومیت اقدامی پیشگیرانه و ضمانت اجرایی شرمسارکننده برای بزهکار محسوب می گردد. (صادقلو و دانشجو، ۱۳۹۵، ص ۶۰).

همچنین در ماده ۶۶۲ قانون مجازات اسلامی (قبل مصوب ۱۳۹۲) آمده است: تحصیل، مخفی یا قبول کردن و مورد معامله قرار دادن مال مسروقه را جرم دانسته، که مشمول اعمالی است که مسبب مجازات است.

و- قانون جرایم رایانه ای

یکی از حوزه های چالش برانگیز در اغلب نظام های حقوقی، تصمیم گیری راجع به پیشگیری و نحوه مبارزه با جرایمی است که گسترش استفاده از تکنولوژی و فناوری اطلاعات زمینه وقوع آن را فراهم می آورد. اهمیت این موضوع از آن جهت است که استفاده از رایانه به امری گریزناپذیر در اکثر سازمان ها، ادارات، مؤسسات اداری و بنگاه های اقتصادی، تجاری و خدماتی داخلی و بین المللی تبدیل شده است و این امر فرصت دخالت در امور این مؤسسات از طریق رایانه را به وجود آورده است. در کشور ما به موازات پیشرفت فناوری اطلاعات و گسترش استفاده از آن، بیش از پیش نیاز به چارچوب های حقوقی جهت برخورد با تعدیات و جرایم این قلمرو احساس می گردد. در سال های اخیر اقداماتی در این خصوص انجام گرفته که مهمترین آنها تصویب قانون جرایم رایانه ای در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۲۰ می باشد. این قانون به موضوعاتی از قبیل: دسترسی غیرمجاز به داده ها و سامانه های رایانه ای، شنود غیرمجاز محتوا، جاسوسی رایانه ای از طریق دسترسی به اطلاعات سری، جعل رایانه ای، سرقت و کلاهبرداری مرتبط با رایانه، جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی مرتبط با رایانه، هتک حیثیت و نشر اکاذیب و مراجع صالح جهت رسیدگی به این گونه از جرایم پرداخته است. مطابق قانون موصوف، کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه تشکیل و مسؤولیت نظارت بر فضای مجازی و پالایش تارنماهای حاوی محتوای مجرمانه و رسیدگی به شکایات مردمی را به عهده دارد. (صادقلو و دانشجو، ۱۳۹۵، ص ۵۹).

از این رو موادی از قوانین و مقررات جزایی ایران و اصل «۴۹» قانون اساسی و قانون نحوه اجرای اصل «۴۹» قانون اساسی مصوب ۱۳۶۳، مواد «۲۸» و «۳۰» قانون اصلاح قانون تشدید مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۷۶ و اصلاحات و الحاقات آن، قانون مجازات اخلاص گران در نظام اقتصادی کشور و ماده «۲» قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری به «درآمدهای نامشروع» اشخاص حقیقی و حقوقی پرداخته است. (شفیعی خورشیدی، ۱۳۹۳، ص ۶).

ماده «۲۸» و «۳۰» قانون اصلاح قانون تشدید مبارزه با مواد مخدر به ضبط و مصادره اموال نامشروع پرداخته و ماده «۲» قانون تشدید مبارزه با اختلاس، ارتشاء و کلاهبرداری به ضبط مال نامشروع، قانون نحوه اجرای اصل «۴۹» قانون اساسی هم به ضبط و مصادره اموال ناشی از سوءاستفاده اشاره کرده است. ماده «۹» قانون مبارزه با پول شویی نیز چنین مقرر می کند:

ماده ۹: «مرتکبین جرم پول شویی علاوه بر استرداد درآمد و عواید حاصل از ارتکاب جرم مشتمل بر اصل و منافع حاصل «اگر موجود نباشد، مثل یا قیمت آن»، به جزای نقدی به میزان یک چهارم عواید حاصل از جرم محکوم می شوند که باید به حساب درآمد عمومی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران واریز گردد». تبصره های این ماده نیز به این شرح است:

تبصره ۱- چنانچه عواید حاصل به اموال دیگری تبدیل یا تغییر یافته باشد، همان اموال ضبط خواهد شد؛

تبصره ۲- صدور و اجرای حکم ضبط دارایی و منافع حاصل از آن در صورتی است که متهم به لحاظ جرم منشاء مشمول این حکم قرار نگرفته است؛

تبصره ۳- مرتکبین جرم منشاء در صورت ارتکاب جرم پول شویی، علاوه بر مجازات های مقرر مربوط به جرم ارتکابی، به مجازات های پیش بینی شده در این قانون محکوم خواهند شد.

در این راستا سازمان های مبارزه با پول شویی در داخل کشورها عبارتند از: (تذهیبی، ۱۳۸۴، ص ۷).

- ۱- قوه قضائیه و قانونگذاری، به این دلیل که فرایند پول شویی را باید جرم تلقی نمایند.
- ۲- پلیس مالی، از جهت این که مأمور پی گیری جرایم مربوط به پول شویی باشد.
- ۳- بانک ها و مؤسسات مالی، که ملزم به اجرای قانون در این زمینه هستند.
- ۴- سازمان که زیر نظر بالاترین مقام اجرایی کشور می باشد.

۷- پیشگیری از پولشویی

در ذیل به برخی از راهکارهای غیر کیفری برای مبارزه با پول شویی اشاره می نماییم: (خسروی، ۱۳۹۲، صص ۱۷۵-۱۷۷).

۱- عضویت در معاهدات پولی و مالی بین المللی و استفاده از امکانات آن ها برای مقابله با پول شویی، مصونیت هر کشور را در مقابل پول شویی بیشتر می نماید. آنچه که اهمیتی فراتر از قوانین پول شویی یافته، چگونگی تعاملات و همگرایی های منطقه ای و بین المللی میان کشورها برای استقرار چترهای نظارتی و کنترلی مبارزه با پول های کثیف است (محور همکاری های بین المللی در مبارزه با پول شویی، پیشگیری، کنترل، کشف و مبارزه است). از این رو کشورها که واقفند به تنهایی قادر به مبارزه با پول شویی نیستند و این مبارزه ماهیتی فراملی و فرامرزی دارد، تلاش می نمایند با پیوستن به توافق نامه های منطقه ای یا الحاق به کنوانسیون های بین المللی و یا مشارکت در دیگر موافقت نامه های جهانی از آفات مخرب و زیانبار پول شویی بکاهند. (درخشان، ۱۳۸۹، ص ۱۴۵).

۲- سیاست کنترل و نظارت بر ارزهای خارجی و به کارگیری شیوه های نظارتی به منظور ممانعت از پول شویی توسط کارکنان دولت و آموزش های ضد پول شویی به کارکنان بانک ها و صرافی ها و استفاده از کمک های فنی I.M.F.

۳- اصلاح ساختار مالیاتی کشور و جلوگیری از فرار مالیاتی پول شویان.

۴- از آن جا که شبکه بانکی و صندوق های قرض الحسنه بهترین وسیله برای تطهیر پول می باشند، بازسازی واسطه های مالی شبکه بانکی و مؤسسات اعتباری می تواند نقش کلیدی و مؤثری در جهت جلوگیری از گسترش پول شویی ایفا نماید.

۵- فاصله گرفتن از اقتصاد دولتی و ایجاد فضای سالم رقابتی در اقتصاد، زمینه را برای مبارزه با پول شویی فراهم می نماید.

۶- ایجاد و استقرار نهادی سازماندهی شده و تشکیلاتی مقتدر جهت مبارزه با پول شویی.

۷- چون پول شویان از ثروت و قدرت بالایی برخوردارند و اکثر آن نیز با یکدیگر به مبادله مالی می پردازند برخی از پول شویان کاملاً مسلط به فن آوری های اطلاعاتی نظیر اینترنت یا شیوه های جدید تجارت الکترونیک هستند لذا زمان آن فرا رسیده است که نظام های اطلاعاتی و امنیتی، نظامی و انتظامی کشورها به قلمرو این حیطه های فن آوری وارد شده و در چهارچوب تجویزهای قانونی بتوانند پیام های اینترنتی یا وبسایت های پول شویان را رمزبازی و فیلترگذاری کنند.

۸- با نام کردن حساب های بانکی بی نام در زمان افتتاح حساب ها و بستن این گونه حساب ها.

۹- وجود گزارشات آماری یکی از ابزارهای مهم برای عملیات ضد پول شویی است با استفاده از گزارشات آماری دقیق، امکان برنامه ریزی مطمئن برای عملیات ضد پول شویی وجود دارد؛

۱۰- اجرای عملیات بانکداری اسلامی در جریان مبارزه با پول شویی. گرچه در فعالیت های افراد در بانکداری اسلامی و هم چنین سایر معاملات اصل بر صحت است، با این وجود سیاست بانک های اسلامی باید بر این باشد که طریقی برای تطهیر درآمدهایی که از طریق غیرمجاز فراهم شده، نگردند، ضمن این که اصل تحریم ربا و حرمت فعالیت های باطل (لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ) از ویژگی های بانکداری اسلامی در حذف ریشه پدیده پول شویی است و بدیهی است چنانچه بتوان ثابت کرد سپرده ای در بانک اسلامی از طریق غیرمجاز تجهیز گردیده براساس احکام دینی این سپرده را می توان ضبط کرد و به صاحب اصلی آن مسترد نمود.

۸- اقدامات حقوق بین الملل در بخش پول شویی

حقوق بین الملل در خصوص مسئله مبارزه با پول شویی اقدامات حقوقی زیر را به انجام رسانده، که عبارتند از: (ر.ب: تذهیبی، ۱۳۸۴، ص ۸؛ حیدری، ۱۳۸۳، ص ۱۴۰؛ اصلانی، ۱۳۸۲، ص ۳۰۴).

اعلامیه کمیته بازل (دسامبر ۱۹۸۸)؛ کمیته مبارزه با پول شویی (۱۹۸۹)؛ منشور اتحادیه اروپا (۱۹۹۰)؛ دستورالعمل اتحادیه اروپا (۱۹۹۱)؛ قطعنامه سازمان بین المللی کمیسیون اوراق بهادار (۱۹۹۲)؛ اعلامیه کنفرانس بین المللی کومپور و ایتالیا (۱۹۹۴). بیانیه مبارزه با پول شویی اجلاس ویژه مواد مخدر ملل متحد در سال ۱۹۹۸ پی گیری شد و در کنوانسیون پالمو، که از سال ۲۰۰۰ به امضای ۱۴۷ دولت رسید، و ۲۸ کشور آن را تصویب کرده اند، به طور قطع و عام و به صورتی جهان شمولی بر جرم بودن آن تأکید شد.

شورای اروپا: کوشش هایی که در این زمینه در پایان دهه ۷۰ انجام شد و در سال ۱۹۸۰ منجر به تهیه و پذیرش رسمی توصیه هایی علیه «انتقال و ایمن سازی منابع حاصل از جنایت» گردید.

در این توصیه ها توجه به مبارزه با پول شویی به خصوص بانک ها با تأکید بر شناسایی مشتری است.

کنوانسیون وین ۱۹۸۸

این موضوع با پذیرش کنوانسیون مبارزه با نقل و انتقال مواد مخدر و داروهای آرام بخش، مفهوم تازه ای به خود گرفت. در این کنوانسیون، برای اولین بار اعلام شد که تشکیل سازمانی قانونی، اجرایی یا ابزاری که بتواند با سازمان های جنایی انتقال دهنده مواد مخدر مقابله کند، لازم است تا همکاری بین المللی بخش اصلی این فعالیت باشد.

برنامه بین المللی سازمان ملل برای کنترل مواد مخدر: برنامه دیگر سازمان ملل در این زمینه، کنترل مواد مخدر است که در سال ۱۹۹۶ به اجرا درآمد، که زمینه فعالیت آن جز پول شویی به سایر فعالیت های غیرقانونی دیگر هم احاطه دارد.

کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جنایات سازمان یافته فرامرزی: این کنوانسیون دارای ابزار الزام آور برای کاهش جنایات سازمان یافته فرامرزی توسط دولت های امضاءکننده می باشد، از جمله استرداد مجرمین، همکاری نیروهای اجرایی قانون و... دارای دو پروتکل الحاقی در زمینه قاچاق مهاجرین و قاچاق افراد به منظور سوء استفاده از آنان می باشد.

۹- برنامه مبارزه جهانی علیه پول شویی

سازمان ملل از طریق برنامه فوق به تنظیم برنامه های آموزشی برای صاحبان مشاغل، نیروهای اجرایی قانونی و متخصصین امور قضایی می پردازد.

رهنمودهای جامعه اروپا برای مبارزه با پول شویی: اعضا ملزم می دارد که پول شویی حاصل از مواد مخدر و هر عملیاتی که خارج از ضوابط سازمان ملل می باشد، جرم تلقی گردد.

۱۰- نتیجه گیری

با توجه به موارد گفته شده، می توانیم نتایج ذیل را بگیریم:

پول شویی آثار زیان بار اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی جبران ناپذیری بر پیکره اقتصاد کشورها وارد می کند.

به منظور کنترل، پیش گیری و مقابله، کنوانسیون ملل متحد برای مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی در سال ۲۰۰۰ میلادی به تصویب رسیده و جمهوری اسلامی ایران به آن ملحق شده است.

هدف از تصویب قانون مبارزه با پول شویی، و قوانین دیگر، پیش گیری قانونی از طریق مراجع و نهادهای مسؤول و مبارزه با این پدیده است.

برخی از الزامات و ابزارهای مبارزه با پول شویی عبارتند از: تصویب و اجرای قوانین و مقررات ضد پول شویی، و ایجاد فضایی ناامن برای مجرمین، عضویت در معاهدات پولی و مالی بین المللی و برداشتن موانع بر سر راه همکاریهای بین المللی، اصلاح ساختار مالیاتی کشور، کنترل و نظارت بر ارزهای خارجی، فاصله گرفتن از اقتصاد دولتی، ایجاد دستگاه و تشکیلاتی مقتدر برای مبارزه با پول شویی، با نام کردن حساب های بانکی بی نام، ارائه گزارشات آماری، اجرای عملیات بانکداری اسلامی و بازسازی و اصلاح سیستم بانکی و مؤسسات اعتباری، زیرا همان گونه که بانکها مهم ترین پناهگاه عاملان پول شویی است به همان اندازه نیز گلوگاه حساس به دام انداختن پول شویان است.

بهترین راه مقابله با پول شویی، مجازات سنگین مرتکبان این جرم است.

منابع و مراجع

**قرآن کریم

- ۱- ابن ادریس حلی، محمد، السرائر، قم، حوزه علمیه قم، ۱۴۱۰.
- ۲- ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت، دارالفکر، ۱۴۱۴.
- ۳- اصلانی، پروانه، درآمدی بر پولشویی، علوم سیاسی، ش ۳۰، صص ۲۹۲-۳۰۶، ۱۳۸۲.
- ۴- باقرزاده، احد، جرایم اقتصادی و پولشویی، کنوانسیون ملل متحد برای مبارزه با جرایم سازمان یافته (پارمو)، چاپ اول، مجمع علمی و فرهنگی مجد، ۱۳۸۳.
- ۵- بوریگان، ژاک، بزهکاری سازمان یافته در حقوق کیفری فرانسه، ترجمه ی علی حسین نجفی ابرند آبادی، مجله تحقیقات حقوقی دانشگاه شهید بهشتی، ش ۲۱-۲۲، ۱۳۷۶.
- ۶- تذهیبی، فریده، پول شویی، بی ناشر، ۱۳۸۴.
- ۷- جزایری، مینا، پولشویی و موسسات مالی، مجلس و پژوهش، ش ۳۷، سال دهم، بهار ۱۳۸۲.
- ۸- جزیری، عبدالرحمان، الفقه علی المذاهب الاربعه، بیروت، دارالثقلین، ۱۴۱۹.
- ۹- جلالی فراهانی، امیر حسین، پولشویی الکترونیکی، فصلنامه فقه و حقوق، ش ۴، ۱۳۸۷.
- ۱۰- حیدری، علی مراد، جرم انگاری پولشویی، فقه و حقوق، ش ۱، صص ۱۳۱-۱۵۶، ۱۳۸۳.
- ۱۱- خراسانی، محمود بن عبد السلام تربتی شهبابی، ادوار فقه، ۳ جلد، سازمان چاپ و انتشارات، تهران - ایران، پنجم، ۱۴۱۷ ه.ق.
- ۱۲- خسروی، عبدالحمید، پولشویی و راهکارهای مبارزه با آن، اقتصاد اسلامی، صص ۱۷۲-۱۷۸، ۱۳۹۲.
- ۱۳- خمینی، سید روح، تحریرالوسیله، قم، حوزه علمیه قم، ۱۴۱۰.
- ۱۴- خوئی، ابوالقاسم، مبانی تکمله المنهاج، تهران، کتابفروشی مرتضوی، ۱۴۱۶.
- ۱۵- چوبینه، عبدالله، جنایات سازمان یافته فراملی در حقوق کیفری ایران، پایان نامه دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات تهران، ۱۳۸۸.
- ۱۶- درخشانی، محمد حنیفه اقبالی، ترجمه پولشویی، کانون، ش ۱۱۴، صص ۱۳۱-۱۴۶، ۱۳۸۹.
- ۱۷- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، زیر نظر دکتر معین، تهران، شرکت چاپ، ۱۳۴۷ ه.ش.
- ۱۸- راغب اصفهانی، المفردات الفاظ القرآن، لبنان، دارالعلم، ۱۴۱۲.
- ۱۹- رامپوری، غیاث الدین، غیاث اللغات، اصفهان، کتاب خانه ای امام علی (ع)، ۱۴۰۶.
- ۲۰- زحیلی، وهبه، الفقه الاسلامی و ادلته، قم، نشر مجمع الذخائر الإسلامیه، ۱۴۰۱ق.
- ۲۱- سلیمی، صادق، جنایت سازمان یافته فراملی، چاپ اول، تهران، صدرا، ۱۳۸۲.
- ۲۲- سلیمانی و عبداللهی نژاد، حمید و عبدالکریم، بررسی مبانی فقهی جرم پولشویی، مطالعات فقه و اصول اسلامی، سال ۲، ش ۳، صص ۶۷-۹۳، ۱۳۸۹.
- ۲۳- شایگان، فرهاد، آشنایی با مفهوم پولشویی در اسناد بین المللی و حقوق داخلی ایران، کانون وکلا، ش ۲۱۰، صص ۱۶۳-۱۹۴، ۱۳۸۹.
- ۲۴- شفیعی خورشیدی، علی اصغر، پولشویی: مفهوم، آثار و سیاست جنایی، نشریه الکترونیکی توسعه قضایه، ۱۳۹۳.
- ۲۵- شیخ طوسی، محمد بن حسن، المبسوط، تهران، آثار جعفری، ۱۳۸۷.
- ۲۶-، الخلاف، قم، حوزه ی علمیه قم، ۱۴۰۷.
- ۲۷- شریفی لرستانی، عبدالرسول، پول شویی از منظر حقوق جزای داخلی و معاهدات بین المللی، پایان نامه دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۵.
- ۲۸- شمس ناتری، محمد ابراهیم، سیاست کیفری ایران در قبال تطهیر پول با رویکرد به اسناد بین المللی، مجموعه سخنرانی ها و مقالات همایش بین المللی مبارزه با پول شویی، چاپ اول، نشر وفاق، تهران، ۱۳۸۲.
- ۲۹- شهرد باری و مقیمی، جهانگیر و مجتبی مرزبان، بررسی اجمالی جرم پولشویی در حقوق ایران، راه وکالت، ش ۵ و ۶، صص ۸۱-۹۰، ۱۳۹۰.
- ۳۰- صحرائیان، مهدی، زبان های ناشی از تطهیر پول، اولین کارگاه سراسری علمی - کاربردی قضات دادگاه های انقلاب اسلامی کشور در امر مبارزه با مواد مخدر، نشر آبی، ۱۳۸۱.

- ۳۱- طباطبایی، محمد حسین، تفسیرالمیزان، ترجمه ی محمد باقر موسوی همدانی، قم، اسلام، ۱۳۷۵.
- ۳۲- طبرسی، فضل بن حسن، تفسیر جوامع الجامع، گروه مترجمان، قم، موسسه آل بیت(ع)، ۱۴۱۳.
- ۳۳- مجمع البیان، دانشگاه تهران، چاپ سوم، ۱۴۱۲ ق.
- ۳۴- طریحی، فخرالدین، مجمع البحرین، تهران، کتابفروشی مرتضوی، ۱۴۱۶.
- ۳۵- علامه حلی، یوسف بن مطهر، مختلف الشیعه، قم، حوزه ی علمیه ی قم، ۱۴۱۳.
- ۳۶-، إرشاد الأذهان إلى أحكام الإيمان، قم، موسسه ی اسماعیلیان، ۱۴۰۸.
- ۳۷- عیاشی، محمد بن مسعود، تفسیر عیاشی، تهران، کتابخانه اسلامی، ۱۴۱۴.
- ۳۸- فاضل مقداد، مقداد بن عبدالله، کنزالعرفان، مترجم، عبدالرحیم عقیقی بخشایشی، قم، پاساژ قدس، ۱۳۸۶.
- ۳۹- فصلنامه مجلس و پژوهش، ویژهنامه پول شویی، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شماره ۳۷، ۱۳۸۲.
- ۴۰- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- ۴۱- قانون مبارزه با پول شویی، مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۲ مجلس شورای اسلامی.
- ۴۲- قانون مجازات اسلامی.
- ۴۳- قرآنی، محسن، تفسیر نور، تهران، درس هائی از قرآن، ۱۳۸۷.
- ۴۴- قرشی، سید علی اکبر، قاموس القرآن، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۱۲.
- ۴۵-، تفسیر احسن الحدیث، تهران، بعثت، ۱۳۷۷.
- ۴۶- قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر القمی، قم، دارالکتب، چاپ سوم، ۱۴۰۴ ق.
- ۴۷- کامرانلو، آرش، جرم پولشویی در حقوق ایران، بی ناشر، ۱۳۹۳.
- ۴۸- گرگانی، حسینی جرجانی، تفسیر شاهی، قم، مرکز تحقیقات اسلامی، ۱۳۹۰.
- ۴۹- لطفی، اسدالله، آیات الاحکام حقوقی، همدان، انتشارات نور علم، ۱۳۸۱.
- ۵۰- مجموعه سخنرانی ها و مقالات همایش بین المللی مبارزه با پول شویی، پول شویی، چاپ کمیته معاضدت قضایی ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری، شیراز ۷ و ۸ خرداد ۱۳۸۲.
- ۵۱- محقق داماد، مصطفی، قواعد فقه، قم، مرکز نور، ۱۳۹۰.
- ۵۲- محقق حلی، مختصرالنافع، قم، موسسه ی امام صادق(ع)، ۱۴۱۷.
- ۵۳- محمودی، وحید، پدیده پول شویی و راه های مبارزه با آن، مجموعه سخنرانی ها و مقالات بین المللی مبارزه با پولشویی، نشر وفاق، تهران، ۱۳۸۲.
- ۵۴- مراغی، سید میر فتاح، العناوین الفقهیه، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷.
- ۵۵- مطهری، شهید مرتضی، فقه و حقوق (مجموعه آثار)، ۳ جلد، قم - ایران، اول، ۱۳۹۰.
- ۵۶- مقررات پیشگیری از پول شویی در مؤسسات مالی، مصوب ۱۳۸۱/۸/۱۸ شورای پول و اعتبار.
- ۵۷- معصومی، حسین، پولشویی، اقتصاد، ش ۳۶ و ۳۷، صص ۱۵۵-۱۶۷، ۱۳۸۱.
- ۵۸- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۷.
- ۵۹- موسوی، سید محمد تقی، نگاهی به پولشویی، سفیر، ش ۲۰، صص ۲۰۹-۲۲۶، ۱۳۹۰.
- ۶۰- میرمحمدصادقی، دکتر حسین، حقوق جزای بین الملل و مجموعه مقالات، نشر میزان، چاپ اول، ۱۳۷۷.
- ۶۱- نجفی، محمد حسن، جواهرالکلام، تهران، کتابفروشی مرتضوی، ۱۴۱۶.
- ۶۲- هادیان، ابراهیم، پولشویی و اثرات اقتصادی آن، مجموعه سخنرانی ها و مقالات بین المللی مبارزه با پولشویی، نشر وفاق، تهران، ۱۳۸۲.